Förutsättningar för kräldjur på
Sjörröds gård, Hässleholms kommun

PM 2025-09-30

NATURCENTRUM AB

Beställare
Arkitekterna Krook & Tjäder i Kristianstad AB
Döbelnsgatan 9
291 31 Kristianstad
Organisationsnummer 556335-5766

Beställarens kontaktperson
Hanna Emenius
hanna.emenius@krook.tjader.se

Utförare
Naturcentrum AB
Västanvindsgatan 8
444 30 Stenungsund
Organisationsnummer 556294-9999
Tel. 010-220 12 00
ncab@naturcentrum.se

Projektledare: Patrik Celander
Tel. 010-220 12 36
patrik.celander@naturcentrum.se

Projektorganisation och kompetensbeskrivning
Patrik Celander: Projektledare och PM.
Naturvårdsbiolog med goda artkunskaper. Har arbetat med naturvård sedan 2021. Arbetar sedan 2023 med naturvärdesinventeringar, artinventeringar och andra naturvårdsfrågor på Naturcentrum. Naturvetenskaplig masterexamen i biologi med fördjupning i bevarandebiologi och naturvård.

Petter Bohman: PM.
Naturvårdsbiolog och artspecialist med mångårig erfarenhet som konsult. Skoglig utbildning med inriktning mot ekologi och naturvård. Har bred artkunskap och specialkompetens inom flera artgrupper, däribland kräldjur.

Andreas Malmqvist: Granskare.
Ekolog, naturvårdsbiolog och artspecialist med drygt 25 års erfarenhet. Samordnar, genomför och kvalitetssäkrar Naturcentrums biologiska utredningar i samband med infrastruktur och exploateringar.

Kartmaterial
© Lantmäteriet.

Omslagsbild
Vy över Sjörröds gård.

Foton i rapporten
© Patrik Celander.

Denna rapport bör citeras
Celander, P. & Bohman, P. 2025. Förutsättningar för kräldjur på Sjörröds gård, Hässleholms kommun. Underlag för detaljplan vid Sjörröds gård, Hässleholms kommun. 12 sidor.

Naturcentrums projektnummer
4362

Innehåll

1 Inledning 4

1.1 Uppdrag 4
1.2 Metodik och omfattning 4
1.3 Inventeringsområde 4

2 Kräldjur som är kända från Sjörröds gård och landskapet 6

3 Förutsättningar för kräldjur på Sjörröds gård 9

3.1 Potentiellt förekommande kräldjur på Sjörröds gård 9
3.2 Livsmiljöer för kräldjur i inventeringsområdet 10
3.3 Förflyttning 11

4 Slutsats 11

5 Referenser 12

5.1 Publikationer 12
5.2 Officiella källor 12

1 Inledning

1.1 Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Arkitekterna Krook & Tjäder i Kristianstad genomfört en skrivbordsstudie om förutsättningarna för kräldjur på Sjörröds gård vid Hässleholm. Utlåtandet fokuserar på att bedöma vilka arter utav kräldjur som potentiellt kan förekomma på Sjörröds gård och vilka förutsättningarna det finns för dessa.

1.2 Metodik och omfattning

Naturcentrum har under 2024 och 2025 genomfört flera kartläggningar i inventeringsområdet (Celander 2025; Celander & Lundkvist 2025a; Celander & Lundkvist 2025b) och samlat på sig god kunskap om områdets biotoper, strukturer och element. Miljöinformation har inhämtats i samband med naturvärdesinventeringen, liksom ett artuttag med kända förekomster av bland annat kräldjur. Registrerade artfynd av kräldjur har i detta PM även analyserats på en större landskapsnivå. Förutsättningar för de olika kräldjuren har sedan bedömts utifrån författarnas egna erfarenheter och kunskaper samt med stöd av kunskapskällor, exempelvis (Andrén 2024; ArtDatabanken; Speybroeck m.fl. 2016).

1.3 Inventeringsområde

Inventeringsområdet är 6,6 hektar stort och ligger i sydvästra utkanten av Hässleholm i Sjörröd (Figur 1). Inventeringsområdet består av en gammal övergiven gårdsmiljö med igenväxande åker- och betesmarker, samt ekskog (Figur 2). I södra delen runt gården finns väl bevarade stenmurar och inslag av blommande buskar och träd samt några solitära grova ädellövträd. Bergarten består av granodioritisk-granitisk gnejs med mindre inslag av gabbroid-dioritoid i söder. Jordarten består av sandig morän och isälvssediment enligt SGU (Sveriges geologiska undersökning).

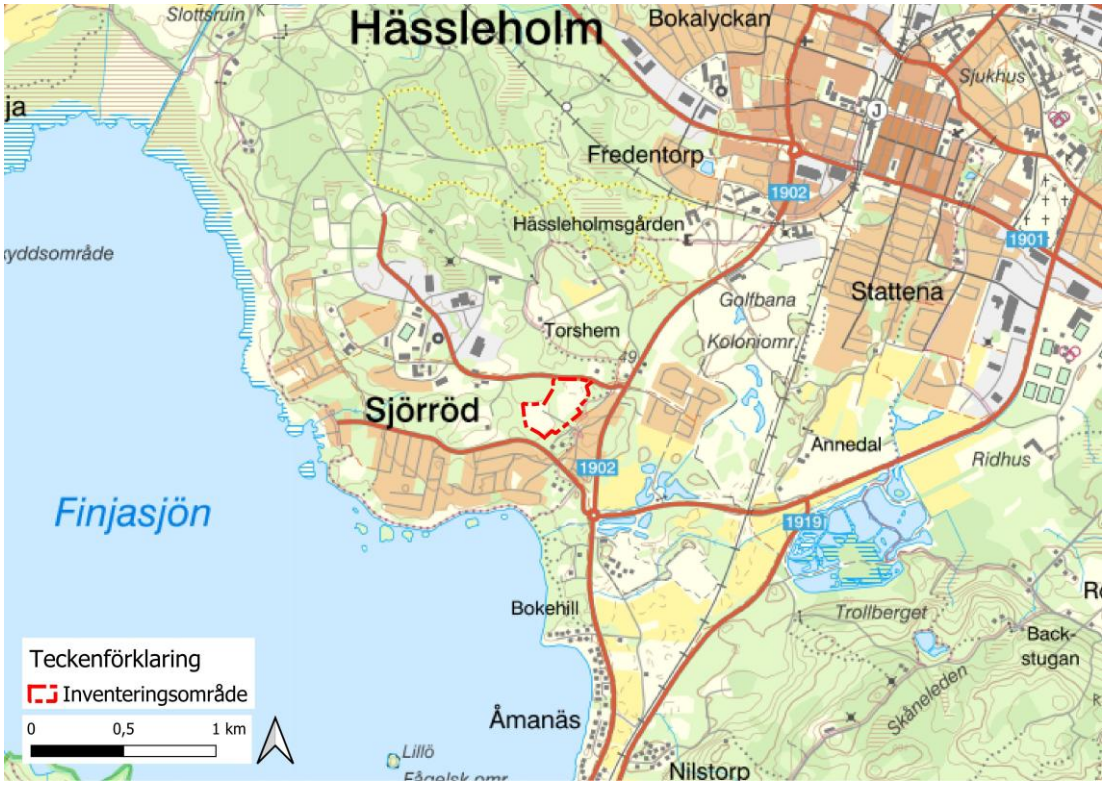

Figur 1. Inventeringsområdets lokalisering.

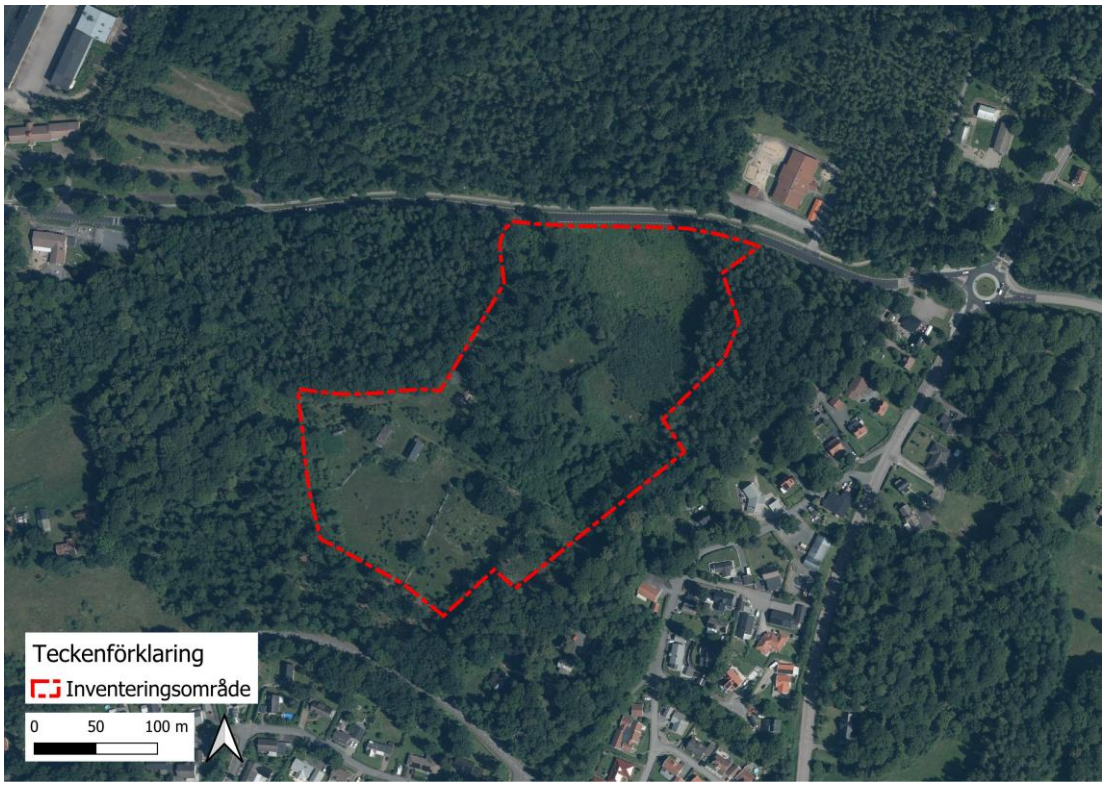

Figur 2. Inventeringsområdets avgränsning.

2 Kräldjur som är kända från Sjörröds gård och landskapet

Under Naturcentrums inventeringar 2024–2025 på Sjörröds gård har endast ett kräldjur noterats, kopparödla, men denna artgrupp har inte heller särskilt eftersökts. Fyra individer av kopparödla noterades 12 juni 2025 under en plåt av Håkan Lundkvist.

Det finns inga tidigare registrerade uppgifter om kräldjur mellan åren 1990–2024 för ett område som omfattar inventeringsområdet och en buffert utanför om 500 meter, enligt ett uttag från Artdatabanken 2024-10-24 (inklusive skyddsklassade fynd). Inga fynd av kräldjur har registrerats på Artportalen inom samma område efter detta heller (kontrollerat 2025-09-12).

I tabell 1 redovisas antalet registrerade fynd av kräldjur på Artportalen mellan åren 1990–2025 (kontrollerat 2025-09-12) inom olika stora buffertzoner från inventeringsområdet. I figur 3–4 redovisas fynden på karta. Observera att samma art ofta har registrerats flera gånger på samma lokal. Många av fynden har inte granskats och noggrannheten för koordinaterna är ibland dålig. Majoriteten av de registrerade fynden har dock en noggrannhet på 100 m eller lägre och endast ett 20-tal fynd >500 m.

Tabell 1. Registrerade fynd på Artportalen mellan åren 1990–2025 av kräldjur (kontrollerat 2025-09-12) inom olika stora buffertzoner utanför inventeringsområdet.

Buffert	Huggorm	Vanlig snok	Skogsödla	Kopparödla	Sandödla	Hasselsnok
20 km	39	93	74	51	19	0
10 km	20	37	32	18	16	0
5 km	18	24	13	8	2	0
1 km	3	0	0	1	0	0
0,5 km	0	0	0	1	0	0

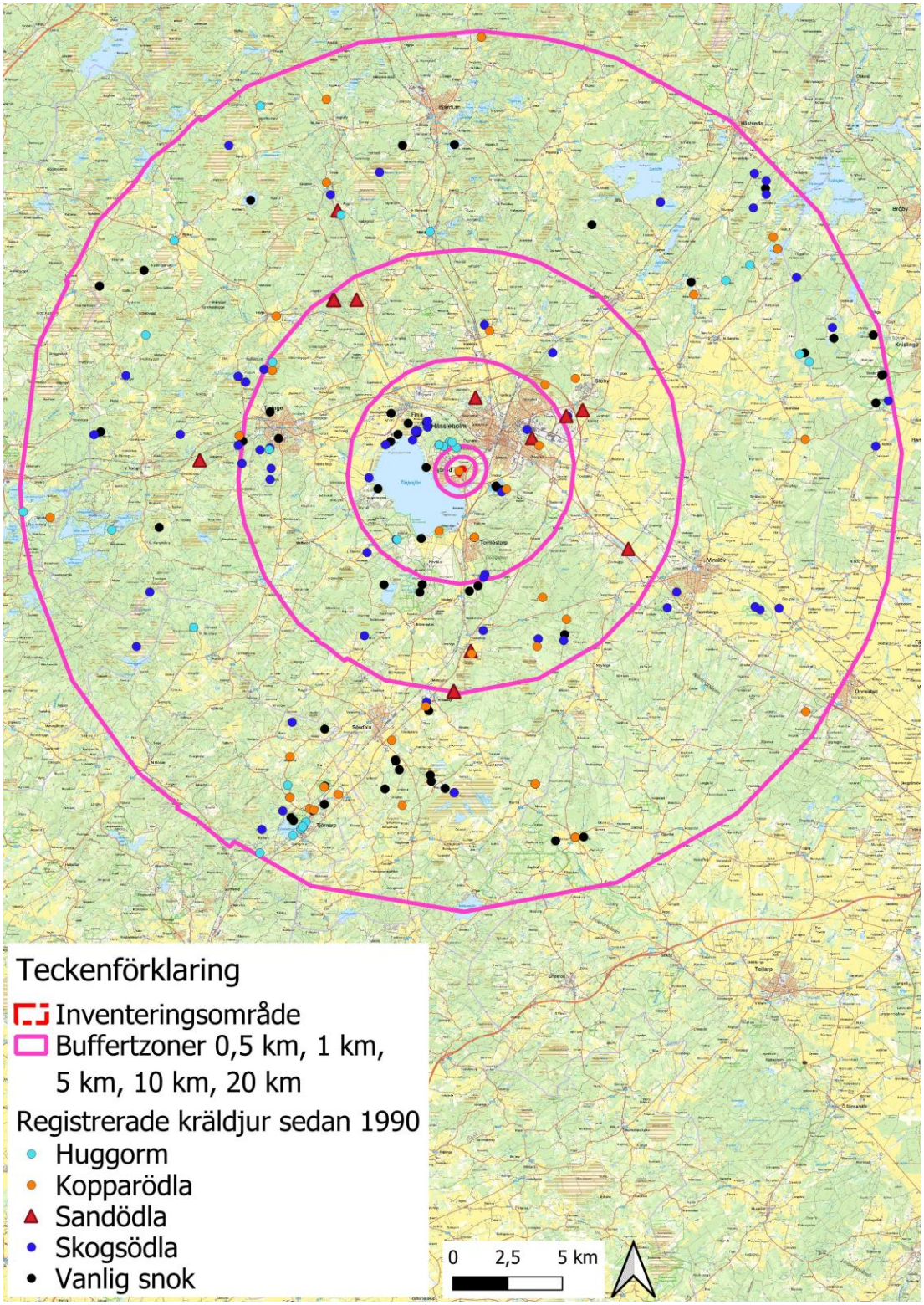

Figur 3. Registrerade fynd på Artportalen mellan åren 1990–2025 av kräldjur (kontrollerat 2025-09-12) inom olika stora buffertzoner utanför inventeringsområdet (upp till 20 km). Observera att närliggande artfynd kan döljas under andra.

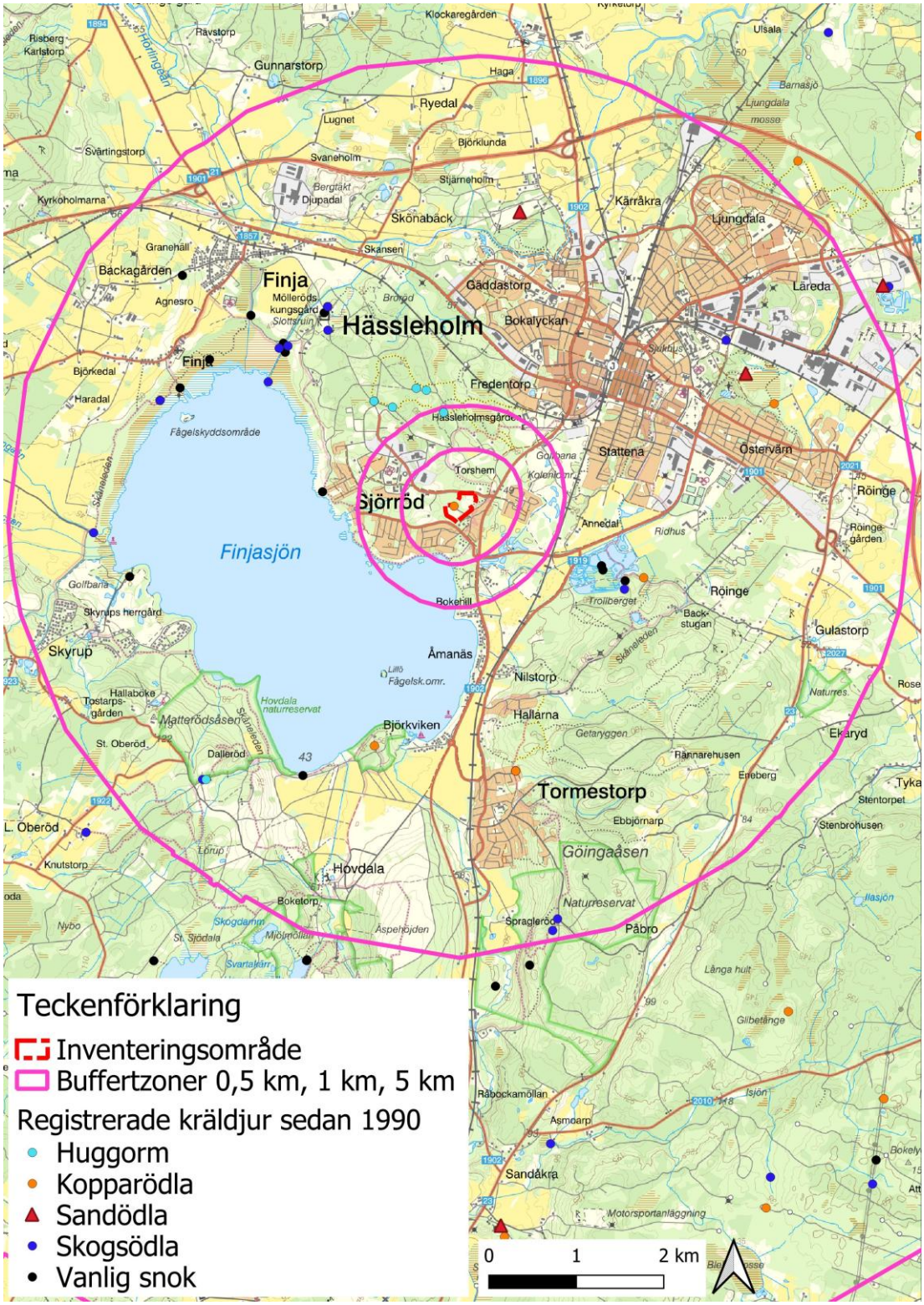

Figur 4. Registrerade fynd på Artportalen mellan åren 1990–2025 av kräldjur (kontrollerat 2025-09-12) inom olika stora buffertzoner upp till 5 km utanför inventeringsområdet (några artfynd utanför 5 km syns också). Observera att närliggande artfynd kan döljas under andra.

3 Förutsättningar för kräldjur på Sjörröds gård

3.1 Potentiellt förekommande kräldjur på Sjörröds gård

Huggorm, vanlig snok, skogsödla och kopparödla är i olika grad noterade spritt i landskapet kring Sjörröds gård och kan alla potentiellt förekomma inom inventeringsområdet. Dessa fyra arter är väl spridda över södra Sverige och alla har i den nationella rödlistan bedömts som livskraftiga (SLU Artdatabanken 2020). De fyra kräldjuren är fridlysta enligt 6 § i Artskyddsförordningen. Sandödla är ovanligare på landskapsnivå. Den har dock registrerats från några lokaler inom några kilometer från Sjörröds gård, varför den ur en geografisk kontext potentiellt skulle kunna förekomma. Sandödla är rödlistad som sårbar och fridlyst enligt 4a §. Hasselsnok är mycket sällsynt i Skåne och är inte känd i landskapet. Inga fynd av hasselsnok finns på Artportalen inom 20 km och det är mycket osannolikt att arten skulle förekomma på Sjörröds gård. Därför behandlas inte hasselsnok vidare.

De olika kräldjurens habitatpreferenserna skiljer sig i viss mån åt och så gör även inventeringsområdets potential att hysa de olika arterna. Beroende på art kan inventeringsområdet potentiellt vara mer eller mindre viktig som livsmiljö. Vidare behandlas potentiellt förekommande kräldjur på Sjörröds gård och deras habitatpreferenser/krav.

Huggorm
Huggorm är vanlig på landskapsnivå och är framförallt noterad på flera platser ca 1 km norr om inventeringsområdet. Den trivs bland annat i varma brynmiljöer och i kantzonerna till jordbruksmark. Arten undviker tät skog. För övervintringen krävs att djuren kan komma ner till frostfritt djup och att övervintringsplatsen ligger i ett läge så den kan värmas upp på våren. Övervintringsplatsen behöver ofta vara på högre mark. Parningen sker på våren vid övervintringsplatsen, där föder även honan ungarna under sensommar/höst. De äter huvudsakligen små däggdjur som sork och möss, vilka ofta förekommer i igenväxande betesmarker.

Vanlig snok
Vanlig snok är vanlig på landskapsnivå och trivs vid vatten. Närliggande observationer av arten finns ca 1,5 km från inventeringsområdet vid Finjasjön och Magle våtmark. För övervintringen krävs att djuren kan komma ner till frostfritt djup och att övervintringsplatsen ligger i ett läge så den kan värmas upp på våren. Övervintringsplatsen behöver ofta vara på högre mark men kan ligga långt från vatten. Parningen sker på våren vid övervintringsplatsen när de vaknat ur sin vintervila. Snoken lägger ägg i varma miljöer (förmultnande processer) exempelvis i komposter, gödselstackar och vassbäddar. De äter groddjur och till viss del fisk, arten är därmed starkt knuten till olika typer av vattenmiljöer.

Skogsödla
Skogsödla är vanlig på landskapsnivå och är observerad på ett par platser ca 1,5 km från inventeringsområdet. Den är ett mycket anpassningsbart kräldjur som inte är kräsen vad gäller livsmiljöer. Såväl skog som öppna marker utgör livsmiljö. Övervintringen sker i en håla någon decimeter ner i marken och arten är mycket köldtålig. De vaknar tidigt på våren och vill ha möjlighet att sola i direkt anslutning till övervintringsplatsen. Parningen sker relativt tidigt på våren och ungarna föds levande på sommaren. De äter alla typer av insekter och spindeldjur.

Sandödla
Sandödla är ovanlig på landskapsnivå. Den har registrerats från några lokaler inom 20 km och 10 km från Sjörröds gård och två fynd är gjorda inom 5 km. Närmsta kända fynd är 3,2 km norr om inventeringsområdet på Vankiva, Åhusfältet och sedan 3,4 km nordöst om inventeringsområdet på Linnéängarna. Sandödla trivs i soliga, öppna och sandiga marker och vill ha en stor småskalig variation inom litet avstånd. Det är viktigt med element/strukturer som sand, sten, tuvighet, död ved etcetera. Arten är starkt värmekrävande. Övervintring inleds ofta tidigt på hösten i håligheter några decimeter ned till någon meter under marken. Parningen sker någon gång under maj och honan lägger ägg i juni, gärna i sandiga varma sydsluttningar. Ungarna kläcks en bit in i augusti. Sandödlan äter alla typer av insekter och spindeldjur. Kannibalism förekommer också.

Kopparödla
Kopparödla är vanlig på landskapsnivå och har noterats inom inventeringsområdet av Naturcentrum. Den är inte speciellt kräsen vad gäller livsmiljöer. Den lever i såväl skog som öppna marker, gärna där det är lite fuktigare. Miljöerna kan därför ha frodig växtlighet. Den använder sig av ledningsvärme (från varma stenar och liknande) till skillnad från resterande arter som nämns här som solar. Övervintring sker under marken. Parning sker under våren och ungarna föds levande på sommaren. De äter framför allt sniglar och maskar, men även insekter och annat.

3.2 Livsmiljöer för kräldjur i inventeringsområdet

Inventeringsområdet har en stor variation av miljöer och förutsättningar finns för framförallt generalister bland kräldjuren. I den övergivna gårdsmiljön finns varierade gräsmarker, med mindre delar låg vegetation och större andel hög vegetation. Förutsättningar finns för bytesdjur av små däggdjur, ex. sork och möss. Brynmiljöer finns det också gott om, liksom förutsättningar för ryggradslösa bytesdjur som insekter, spindeldjur, sniglar och maskar. I gårdsmiljön finns stenar, bråte, buskar, solitära träd samt väl bevarade stenmurar och ett par stenrösen vilka kan fungera som skydd och övervintringsmiljöer. Några av stenmurarna är solexponerade och därför extra lämpliga som övervintringsmiljöer. Centralt och runt inventeringsområdet finns lövskog, som mestadels domineras av ädellövträd. Marken i skogen är till stor del kraftigt beskuggad med stora uppslag av hassel, avenbok och björk. Övervintringsmöjligheter för

värmekrävande kräldjur kan därför tänkas vara begränsad där. Ett litet vattenhål finns i det centrala skogspartiet, där yngel av vanlig groda påträffats i Naturcentrums inventeringar. Groddjur är en viktig födokälla för snoken, men antalet individer groddjur som kan genereras i denna damm är begränsad. Jordarten består av sandig morän och isälvssediment enligt SGU:s jordartskarta, vilket skulle vara positivt för exempelvis sandödla.

Viktiga strukturer och element som saknas på Sjörröds gård för hasselsnok och sandödla är bland annat varma sydvända sluttningar (förekommer mycket begränsat), blockmarker och glest bevuxen sandig mark. För vanlig snok saknas större vattenmiljöer och äggläggningsplatser.

3.3 Förflyttning

I detta PM har inte inventeringsområdets förutsättningar som spridningskorridor för kräldjur analyserats, då de bedöms vara av mindre betydelse.

4 Slutsats

Sjörröds gård har till synes alla förutsättningar för huggorm, skogsödla och kopparödla. För dessa arter finns potentiella övervintrings- och reproduktionsplatser samt födosöksmiljöer. Naturcentrum bedömer att dessa arter har goda möjligheter att fullfölja sin livscykel inom inventeringsområdet.

Vanlig snok kan möjligen övervintra i inventeringsområdet, men lämpliga reproduktionsplatser saknas i form av komposter, gödselstackar och vassbäddar. Födosöksmiljöer förekommer i mycket begränsad mängd. De närmsta större vattenmiljöerna ligger 400–500 meter från inventeringsområdet. Naturcentrum bedömer att arten kan förekomma tillfälligt inom inventeringsområdet.

För sandödla finns möjligen förutsättningar att övervintra och födosöka i inventeringsområdet, men lämpliga reproduktionsplatser bedöms vara begränsade, vilket är avgörande för att arten ska förekomma överhuvudtaget. I inventeringsområdets sydöstra del finns en stenbunden betesmark som möjligen kan vara lämplig livsmiljö för arten, men den är endast 0,28 hektar och bedöms vara för liten för att hysa en livskraftig population. Arten har relativt små hemområden och behöver ha möjligheten att övervintra, födosöka och reproducera sig inom några få hundra kvadratmeter. Naturcentrum bedömer att arten sannolikt inte förekommer inom inventeringsområdet.

Hasselsnoken är inte känd i landskapet runt inventeringsområdet och Naturcentrum bedömer att arten sannolikt inte förekommer inom inventeringsområdet.

5 Referenser

5.1 Publikationer

Andrén, C. 2024. Grod- och kräldjur – våra svenska arter och deras bevarande.

Celander, P. 2025. Naturvärdesinventering NVI med fördjupade inventeringar av särskilt skyddsvärda träd och generellt skyddade biotopskyddsområden. Underlag för detaljplan vid Sjörröds gård, Hässleholms kommun. 30 sidor.

Celander, P. & Lundkvist, H. 2025a. Groddjursinventering på Sjörröds gård, Hässleholms kommun. Underlag för detaljplan vid Sjörröds gård. 7 sidor.

Celander, P. & Lundkvist, H. 2025b. Fördjupade inventeringar av fridlysta kärlväxter, invasiva främmande kärlväxter och häckande fåglar. Underlag för detaljplan vid Sjörröds gård, Hässleholms kommun. 18 sidor.

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU Artdatabanken, Uppsala.

Speybroeck, J., Beukema, W., Bok, B. & Van Der Voort, J. 2016. *Field Guide to the Amphibians and Reptiles of Britain and Europe*. Bloomsbury Publishing Plc.

Svensk författningssamling 2007:845. Artskyddsförordning. Miljö- och energidepartementet.

5.2 Officiella källor

Artdatabanken. Uttag av naturvårdsarter, värdearter och främmande invasiva arter från observationsdatabasen och Artportalen inklusive skyddade fynd. Hämtat 2024-10-24.

ArtDatabanken. Artinformation på Artfakta. https://artfakta.se/ (Hämtad 2025-09-12).

Artportalen. Uttag av kräldjur för inventeringsområdet och en buffert utanför om 20 km under perioden 1990–2025. https://www.artportalen.se/. (Hämtad 2025-09-12).